

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કુલદીપ કુમાર ગુપ્તા અને અન્ય

વિરુદ્ધ

હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રીસિટી બોર્ડ અને અન્ય

ડિસેમ્બર ૧૨, ૨૦૦૦

[જી.બી. પટ્ટનાયક અને બી.એન. અગ્રવાલ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

સર્વિસ લો

બઢતી-જૂનિયર એન્જિનિયર્સમાંથી આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સમાં-નિયમો દ્વારા સીધી ભરતીના લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સના બદલે બઢતી મેળવનાર બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સને અગ્રતા આપીને ક્વોટા પૂરો પાડવા બાબત-ની બંધારણીય કાયદેસરતા-ઠેરવવામાં આવ્યું, બંધારણીય રીતે માન્ય-ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦-અનુચ્છેદ ૧૪.

લાયકાતના આધારે બઢતી માટે ક્વોટા પૂરા પાડતા નિયમો-ઠેરવવામાં આવ્યું, ભારતનું બંધારણ-અનુચ્છેદ ૧૬(૪) નું ઉલ્લંઘન કરતા નથી.

સામવાળા-બોર્ડે ઇલેક્ટ્રીસિટી સપ્લાય એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ અને આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સની જગ્યા પર ભરતી અને બઢતી માટે નિયમોનો એક સેટ બનાવ્યો. જૂનિયર એન્જિનિયર કેડરમાં, ૯૫% ખાલી જગ્યાઓ સીધી ભરતી દ્વારા ભરવામાં આવે છે જેઓ લાયકાત ધરાવતા ડિપ્લોમા ધારકો છે અને ૫% નીચલી શ્રેણીમાંથી બઢતી દ્વારા ભરવામાં આવે છે જેઓ બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ છે. આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સની જગ્યા

પર બઢતી માટે, બોર્ડે ૧૯૭૩ ના મૂળ બઢતી નિયમોમાં સમયાંતરે સુધારા કરીને સીધી ભરતી કરાયેલા અને બઢતી મેળવનારાઓ વચ્ચેનો ગુણોત્તર નક્કી કર્યો અને વધુમાં બઢતી ક્વોટાની અંદર લાયકાત ધરાવતા અને બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે ક્વોટા પૂરો પાડ્યો. બોર્ડે લાયકાતના આધારે જૂનિયર એન્જિનિયર્સની સિનિયોરિટી લિસ્ટ તૈયાર કરવાનો પણ નિર્દેશ આપ્યો હતો. સીધી ભરતી થયેલા લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સે નિયમોમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી ક્વોટા પ્રથા મનસ્વી અને અતાર્કિક હોવાના કારણે તેને રદ કરવા માટે એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અરજીઓ દાખલ કરી હતી. ટ્રિબ્યુનલે બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે બઢતી માટે અલગ ક્વોટા પૂરો પાડતા નિયમોની કાયદેસરતાને માન્ય રાખતા અરજીઓ ફગાવી દીધી હતી. તેથી સીધી ભરતી થયેલા લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ દ્વારા હાલની અપીલો દાખલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાઓએ એવી રજૂઆત કરી હતી કે લાયકાત ધરાવતા ડિપ્લોમા ધારકો અને બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ વચ્ચે આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની બઢતીની જગ્યા માટે ક્વોટા પૂરો પાડતા નિયમો બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૬ ના ઉલ્લંઘનકર્તા હોવાના કારણે રદ થવા પાત્ર છે. અપીલકર્તાઓએ એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે બઢતીના હેતુ માટે લાયકાતના આધારે બે સિનિયોરિટી લિસ્ટ તૈયાર કરવાનો નિર્દેશ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬ હેઠળના સમાનતાના ખંડનું ઉલ્લંઘન કરે છે. અપીલકર્તાઓએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સની તરફેણમાં ક્વોટા પૂરો પાડવાનું પરિણામ અનામતમાં પરિણમે છે, જે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) હેઠળ અનુમતિપાત્ર નથી.

સામવાળા-બોર્ડે રજૂઆત કરી હતી કે ડિસેમ્બર ૧૯૭૩ માં નિયમોની શરૂઆતથી જ લાયકાત ધરાવતા અને બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સની બઢતી માટે અલગ ક્વોટા પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા અને કેડરની સંખ્યા અને બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સની બઢતીની તકોના આધારે સમયાંતરે ક્વોટામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી સદર નિયમો રદ કરી શકાય નહીં. સદર નિયમો લાયકાત ધરાવતા અને બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ વચ્ચે બઢતી મેળવતા પહેલા જૂનિયર એન્જિનિયર તરીકે સેવા આપવાના સમયગાળાના આધારે સમાનતાને સંતુલિત કરે છે અને તેથી આવો ભેદભાવપૂર્ણ વ્યવહાર બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરતો નથી. બોર્ડે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી માટે ક્વોટા પૂરો પાડવો એ માત્ર અનુચ્છેદ ૧૬(૧) માં સમાવિષ્ટ સમાન તકની ગેરંટીને અસરકારક બનાવે છે અને આવી જોગવાઈને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) હેઠળ કલ્પના કરાયેલ અનામત તરીકે ગણી શકાય નહીં. બોર્ડે રજૂઆત કરી હતી કે કાર્યક્ષમ સેવા સુનિશ્ચિત કરવા માટે ક્વોટા નક્કી કરવો એ એમ્પ્લોયર

માટે નક્કી કરવાની નીતિનો વિષય છે અને જ્યાં સુધી નિર્ણય મનસ્વી કે અતાર્કિક ન હોય ત્યાં સુધી કોર્ટ તેમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકે નહીં.

અપીલો ફગાવી દેતાં, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧. એકવાર વર્ગીકરણ અનુમતિપાત્ર હોય, ભલે ફીડર શ્રેણી એક જ હોય અને જ્યારે સદર વર્ગીકરણ ભેદભાવપૂર્ણ હોવાના કારણે પડકારવામાં આવે, ત્યારે જ્યાં સુધી વર્ગીકરણ પર સવાલ ઉઠાવતી વ્યક્તિઓ દ્વારા પૂરતી સામગ્રી રજૂ કરવામાં ન આવે અને પ્રસ્થાપિત કરવામાં ન આવે કે તે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ જ અન્યાયી છે, ત્યાં સુધી કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે ન્યાયી ઠરશે કે ગેરકાયદેસર ભેદભાવની આવી દલીલનો કોઈ આધાર નહોતો. સીધી ભરતી થયેલા ડિપ્લોમા ધારક જૂનિયર એન્જિનિયર્સ એવા અપીલકર્તાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી ભેદભાવની દલીલને ટેકો આપવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી. સદર નિયમો અસ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે શરૂઆતથી જ, બિનલાયકાત ધરાવતા બઢતી મેળવનાર જૂનિયર એન્જિનિયર્સની તરફેણમાં બઢતી માટે ક્વોટા પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે, જો કે સમયાંતરે ક્વોટામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે અને આવો ક્વોટા પૂરો પાડતી વખતે, જૂનિયર એન્જિનિયર તરીકેનો લાંબો અનુભવ બઢતી માટે પાત્ર બનવાનો આધાર રહ્યો છે. કથિત ભેદભાવના પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે, શરૂઆતથી જ સેવાના ઇતિહાસમાં આવો ક્વોટા પૂરો પાડવો એ પણ કોર્ટ માટે એક સુસંગત બાબત છે. તે સિવાય જ્યારે ફીડર શ્રેણી પોતે જ સીધી ભરતી થયેલા ડિપ્લોમા ધારકો અને બઢતી મેળવનાર બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ ઉમેદવારો દ્વારા ભરવામાં આવે છે અને જો આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની બઢતી કેડરમાં આવા બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ ઉમેદવારો માટે કોઈ ક્વોટા પૂરો પાડવામાં ન આવે, તો તેઓ તે તબક્કે સ્થિર થઈ શકે છે જે વહીવટીતંત્રના હિતમાં રહેશે નહીં. જો નિયમ બનાવનાર સત્તાધિકારી આવી સ્થિરતાને ધ્યાનમાં લઈને, આવા બિનલાયકાત ધરાવતા બઢતી મેળવનાર જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે ક્વોટા પૂરો પાડે છે, તો તેને કોઈ બંધારણીય આદેશનું ઉલ્લંઘન કરતું માની શકાય નહીં. તેથી, આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સની જગ્યા પર બઢતીની બાબતમાં બઢતી મેળવનાર બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે અલગ વિચારણા થઈ શકે છે અને તેમની માટે ક્વોટા પૂરો પાડતા વાદગ્રસ્ત નિયમને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરતો માની શકાય નહીં. [૫૮૧-બી, સી, ડી, ઈ, એફ, જી]

ત્રિલોકી નાથ ખોસા, [૧૯૭૪] ૧ એસ.સી.સી. ૧૯ અને મુરુગેસન, [૧૯૯૩] ૨ એસ.સી.સી. ૩૪૦, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

રોશન લાલ ટંડન વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, [૧૯૬૮] ૧ એસ.સી.આર. ૧૮૫ અને મર્વિન કાઉટિન્હો, [૧૯૬૬] ૩ એસ.સી.સી. ૬૦૦

અને મોહમ્મદ શુજાત અલી, [૧૯૭૫] ૫ એસ.સી.સી. ૭૬, ને અલગ તારવવામાં આવ્યા.

એસ.એન. દેશપાંડે વિ. મહારાષ્ટ્ર આઈ.ડી. કોર્પોરેશન, [૧૯૮૩] સપ્લી. ૨ એસ.સી.સી. ૧૯૪; પંજાબ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રીસીટી બોર્ડ, [૧૯૮૬] ૪ એસ.સી.સી. ૬૧૭ અને અબ્દુલ બશીર, [૧૯૮૮] સપ્લી. ૨ એસ.સી.સી. ૩૪૪, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૨. બંધારણનો અનુચ્છેદ ૧૬ જાહેર રોજગારીની બાબતોમાં તકની સમાનતા સાથે સંબંધિત છે અને અનુચ્છેદ ૧૬(૪) રાજ્યને નાગરિકોના કોઈપણ પછાત વર્ગની તરફેણમાં નિમણૂકો અથવા જગ્યાઓ માટે અનામત રાખવાની જોગવાઈ કરવાની સત્તા આપે છે, જેઓનું રાજ્યના મતે રાજ્ય હસ્તકની સેવાઓમાં પૂરતું પ્રતિનિધિત્વ નથી. સેવાના કાયદાશાસ્ત્રમાં ક્વોટા પૂરો પાડવો એ નવું નથી અને જ્યારે પણ ફીડર શ્રેણી પોતે જ વ્યક્તિઓની વિવિધ શ્રેણીઓ ધરાવતી હોય અને જ્યારે તેઓને કોઈપણ બઢતી માટે ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે એમ્પ્લોયર દરેક શ્રેણી માટે ક્વોટા નક્કી કરે છે જેથી બઢતી કેડર સમાન રીતે સંતુલિત રહે અને સાથે સાથે ફીડર શ્રેણીમાં પ્રત્યેક શ્રેણીની વ્યક્તિઓને બઢતી માટે વિચારણા કરવાની તક મળે. આ એક રીતે વહીવટીતંત્રના વ્યાપક હિતમાં પણ છે જ્યારે તે એમ્પ્લોયર છે, જે બઢતી કેડરમાં જગ્યાઓની ટકાવારી નક્કી કરવા માટે સૌથી વધુ યોગ્ય છે, જે વ્યક્તિઓની વિવિધ શ્રેણીઓ માટે ફાળવી શકાય છે. આ જોગવાઈ વાસ્તવમાં અનુચ્છેદ ૧૬(૧) માં સમાવિષ્ટ બંધારણીય આદેશને અસરકારક બનાવે છે, કારણ કે તે રોજગાર સંબંધિત બાબતોમાં તકની સમાનતા પ્રદાન કરશે અને ફીડર શ્રેણીમાં વ્યક્તિઓની ચોક્કસ શ્રેણીનો બઢતી મેળવવા માટેનો ઇજારો રહેશે નહીં. તેથી, બઢતી કેડરમાં ક્વોટા પૂરો પાડતી વખતે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) ની જોગવાઈનું કોઈ ઉદ્ધંધન થતું નથી, કારણ કે અમારા મતે તે અનામત સમાન નથી. [૫૮૧-એચ; ૫૮૨-એ-ઈ]

ઈન્દિરા સાહની વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, [૧૯૯૨] સપ્લી. ૩ એસ.સી.સી. ૨૧૭, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૩. જો નિયમ બનાવનાર સત્તાધિકારી એવું માને છે કે બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ ઉમેદવારો માટે જૂનિયર એન્જિનિયર્સના તબક્કે સ્થિરતા વહીવટીતંત્ર માટે અનુકૂળ નથી અને બઢતી કેડરમાં ક્વોટા દ્વારા તેમના માટે બઢતીનો માર્ગ પૂરો પાડે છે અને સેવાનો ઇતિહાસ પોતે જ દર્શાવે છે કે આવી જોગવાઈ શરૂઆતથી જ કરવામાં આવી છે, તો તેમાં કોઈ બંધારણીય ઉદ્ધંધન નથી જેમાં કોર્ટે હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર હોય. બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સની તરફેણમાં પણ, બઢતીની જગ્યામાં ક્વોટા પૂરો પાડવા માટે કોઈ અવરોધ નથી. [૫૮૩-બી, સી]

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૪૪૬-
૪૭/૧૯૯૬.

શિમલા ખાતે હિમાચલ પ્રદેશની એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલના ઓ.એ. નં.
૨૭૬/૧૯૮૭ અને ઓ.એ. નં. ૨૨૬/૧૯૮૯ માં તારીખ ૨૯.૯.૯૫ ના ચુકાદા
અને હુકમમાંથી.

ગોપાલ સુબ્રમણ્યમ, વી.એ. બોબડે, આર. મોહન, વરિષ્ઠ એડવોકેટો,
સુશ્રી સી.કે. સુચરિતા, કે.કે. લાહિરી, એઝાઝ મકબૂલ, બી.કે. મિશ્રા, સુશ્રી
અપર્ણા ઝા, સુશ્રી સફાલી શુક્લા, નરેશ કે. શર્મા, ટી. રાજા, વી.જી. પ્રગાસમ,
કે.બી. સુંદર રાજન, એ. મરિયારપુથમ, સુશ્રી અરુણા માથુર, એમ.એ.
ચિન્નાસામી અને વી. કૃષ્ણમૂર્તિ ઉપસ્થિત પક્ષકારો તરફે.

કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ પટ્ટનાયક દ્વારા આપવામાં આવેલ.

આ અપીલો ઓ.એ. નં. ૨૨૬/૧૯૮૯ સાથે ઓ.એ. નં. ૨૭૬/૧૯૮૭
નો નિકાલ કરતા હિમાચલ પ્રદેશ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલના હુકમ સામે
નિર્દેશિત છે. ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અરજદારો હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી

બોર્ડમાં કામ કરતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ હતા. આ વિવાદ એ પ્રશ્નની આસપાસ કેન્દ્રિત છે કે શું એમ્પ્લોયર માટે લાયકાત ધરાવતા ડિપ્લોમા ધારક જૂનિયર એન્જિનિયર્સના દાવાને અગ્રતા આપીને ઓછી લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે બઢતીના માર્ગોનો અલગ ક્વોટા પૂરો પાડતા નિયમો બનાવવાનું અનુમતિપાત્ર છે કે કેમ. આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર બઢતી માટે ફીડર શ્રેણી જૂનિયર એન્જિનિયર છે. જૂનિયર એન્જિનિયરની કેડરમાં, ૯૫% ખાલી જગ્યાઓ સીધી ભરતી દ્વારા એવા વ્યક્તિઓથી ભરવામાં આવે છે જેઓ ડિપ્લોમા ધારકો છે અને માત્ર ૫% નીચલી શ્રેણીમાંથી બઢતી દ્વારા ભરવામાં આવે છે જેઓ સામાન્ય રીતે આઈ.ટી.આઈ. પ્રમાણપત્ર સાથે મેટ્રિક પાસ હોય છે. જ્યાં સુધી આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સની જગ્યા પર બઢતીનો સંબંધ છે, બોર્ડ સમયાંતરે બઢતી નિયમોમાં સુધારા કરતું રહ્યું છે, જે સીધી ભરતી થયેલા અને બઢતી મેળવનારાઓ વચ્ચેનો ગુણોત્તર પૂરો પાડે છે અને ફરીથી, બઢતી ક્વોટાની અંદર વધુ ક્વોટા પૂરો પાડે છે, જે જૂનિયર એન્જિનિયર્સ (લાયકાત ધરાવતા) અને જૂનિયર એન્જિનિયર્સ (બિનલાયકાત ધરાવતા) દ્વારા ભરવામાં આવશે. વર્ષ ૧૯૭૩ ના મૂળ નિયમોમાં સમયાંતરે ૧૯૭૯, ૧૯૮૩ અને ૧૯૮૬ માં સુધારા કરવામાં આવ્યા છે અને ૧૯૮૬ ના નિયમો હેઠળ, આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની કેડરમાં ૪૬% જગ્યાઓ બઢતી ક્વોટામાં ઉપલબ્ધ હતી અને તેમાંથી ૨૮% જૂનિયર એન્જિનિયર્સ (લાયકાત ધરાવતા) દ્વારા, ૮% જૂનિયર એન્જિનિયર્સ (બિનલાયકાત ધરાવતા) દ્વારા, ૬% ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ

એન્જિનિયર્સ (સર્વિસ) ની સેક્શન એ અને બી ની પરીક્ષા પાસ કરનારાઓમાંથી અને ૪% ડ્રાફ્ટ્સમેનમાંથી ભરવાની હતી. આમ એ નોંધવું જરૂરી છે કે સેવાની શરૂઆતથી જ, જૂનિયર એન્જિનિયર્સ એક કેડર બનાવે છે તે હકીકત હોવા છતાં, બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની બઢતી કેડરમાં ક્વોટાની ચોક્કસ ટકાવારી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી છે. ડિસેમ્બર, ૧૯૮૭ માં, સીધી ભરતી થયેલા લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સે હિમાચલ પ્રદેશ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં તેમની અને બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ વચ્ચેના ક્વોટા નિયમને રદ કરવા માટે મુખ્યત્વે એવા આધારે અરજ કરેલ કે જૂનિયર એન્જિનિયર્સની બંને શ્રેણીઓનું સંપૂર્ણ એકીકરણ કરવામાં આવ્યું છે અને તેઓ સમાન કાર્યો કરે છે, તેમની ફરજો અરસપરસ બદલી શકાય તેવી અને બદલીને પાત્ર છે અને સંયુક્ત કેડરમાંથી ઉચ્ચ જગ્યા પર બઢતી માટે અલગ ક્વોટા પૂરો પાડવો અનુમતિપાત્ર નથી અને સદર જોગવાઈને મનસ્વી અને અતાર્કિક ગણવી જોઈએ અને તેથી તે રદ થવા પાત્ર છે. બોર્ડે જૂનિયર એન્જિનિયર્સની અલગ સિનિયોરિટી લિસ્ટ તૈયાર કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો, જે આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર બઢતી માટેની ફીડર શ્રેણી છે. જૂનિયર એન્જિનિયરની કેડરમાં અલગ સિનિયોરિટી લિસ્ટ, એક ડિપ્લોમા ધારક જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે અને બીજી બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે નવેમ્બર, ૧૯૮૯ માં તૈયાર કરવામાં આવી હતી. આવી સિનિયોરિટી લિસ્ટ

તૈયાર કરવાથી, સીધી ભરતી થયેલા લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ દ્વારા ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી મૂળ અરજી નિષ્ફળ થઈ ગઈ હોવાથી, તેઓએ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન સંખ્યા ૧૦૭૨/૧૯૮૯ માં આ કોર્ટનો આશરો લીધો હતો. અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ એક અરજી પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે રિટ પિટિશન સંખ્યા ૯૧/૧૯૮૯ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી, જેમાં બે સિનિયોરિટી લિસ્ટ તૈયાર કરવાના સમાન મુદ્દાને પડકારવામાં આવ્યો હતો. આ કોર્ટમાં સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન દાખલ કરવા છતાં, અલગ-અલગ સિનિયોરિટી લિસ્ટના મુદ્દાને પડકારતી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પણ એક અલગ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે ઓ.એ. નં. ૨૨૬/૧૯૮૯ તરીકે નોંધાઈ હતી. આ કોર્ટમાં દાખલ કરાયેલી સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનનો તારીખ ૫.૧૦.૧૯૮૫ ના હુકમ દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં એવા નિર્દેશો આપવામાં આવ્યા હતા કે એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પેન્ડિંગ અરજીઓનો છ મહિનાની અંદર નિકાલ કરવામાં આવે. ટ્રિબ્યુનલે આખરે તારીખ ૨૯.૯.૧૯૮૫ ના હુકમ દ્વારા તેની સમક્ષ દાખલ કરાયેલી અરજીઓનો નિકાલ કર્યો હતો. ટ્રિબ્યુનલના ત્રણ સભ્યોમાંથી, બહુમતી ચુકાદાએ બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સના સંદર્ભમાં બઢતી માટે અલગ ક્વોટા પૂરો પાડતા નિયમોની કાયદેસરતાને માન્ય રાખી હતી, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે એવા આધારે કે એમ્પ્લોયર માટે શૈક્ષણિક લાયકાતના આધારે બઢતીની જોગવાઈ કરવાનું અનુમતિપાત્ર છે અને જે જૂનિયર એન્જિનિયર્સ મેટ્રિક પાસ અને

આઈ.ટી.આઈ. લાયકાત ધરાવે છે તેઓ સીધી ભરતી થયેલા ડિપ્લોમા ધારક જૂનિયર એન્જિનિયર્સ કરતાં અલગ વર્ગમાંથી આવે છે, જેમને અન્યથા લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ કહેવામાં આવે છે અને આ સ્થિતિ સેવાની શરૂઆતથી જ જાળવી રાખવામાં આવી છે અને આવી સ્થિતિ પૂરી પાડતા નિયમને મનસ્વી કે ભેદભાવપૂર્ણ ગણી શકાય નહીં. લઘુમતી અભિપ્રાય વાઈસ ચેરમેન શ્રી એમ.જી. ચિત્કારાનો હતો, જેઓ એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હતા કે લાયકાત ધરાવતા અને બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ વચ્ચે સંપૂર્ણ જોડાણ થયું છે અને આવા જોડાણ પછી, આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર બઢતી માટે અલગ ક્વોટા પૂરો પાડવો કાયદેસર રીતે અનુમતિપાત્ર નથી. બહુમતી ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષની અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવી હોવાથી, સીધી ભરતી થયેલા લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ દ્વારા હાલની અપીલો દાખલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાઓ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી ગોપાલ સુબ્રમણ્યમે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે જૂનિયર એન્જિનિયર્સ એક કેડર બનાવી હોવાથી, બે અલગ-અલગ સ્ત્રોતોમાંથી લોકોને કેડરમાં લાવવામાં આવ્યા હોવાથી એટલે કે સીધી ભરતી કરાયેલા લાયકાત ધરાવતા ડિપ્લોમા ધારકો અને બઢતી મેળવનાર મેટ્રિક પાસ આઈ.ટી.આઈ. પ્રમાણપત્ર ધરાવતી વ્યક્તિઓ, તેમની વચ્ચે બઢતીની જગ્યા માટે ક્વોટા પૂરો પાડવા માટે વધુ કોઈ ભેદભાવ હોઈ શકે નહીં અને આવો ક્વોટા પૂરો પાડતા નિયમને બંધારણના

અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૬ ના ઉદ્ધંધનકર્તા તરીકે રદ કરવો જ જોઈએ. આ રજૂઆતના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટે રોશન લાલ ટંડન, [૧૯૬૮] ૧ એસ.સી.આર. ૧૮૫; મર્વિન કાઉટિન્હો, [૧૯૬૬] ૩ એસ.સી.સી. ૬૦૦ અને મોહમ્મદ શુજાત અલી, [૧૯૭૫] ૫ એસ.સી.સી. ૭૬ પર આધાર રાખ્યો હતો. શ્રી સુબ્રમણ્યમે એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે જૂનિયર એન્જિનિયરની કેડરમાં, જે આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર બઢતી માટેની ફીડર કેડર છે, એક સામાન્ય સિનિયોરિટી લિસ્ટ તૈયાર કરવામાં આવી હોવાથી, એમ્પ્લોયર માત્ર બઢતીના હેતુ માટે જ બે સિનિયોરિટી લિસ્ટ તૈયાર કરવાનો નિર્દેશ આપી શકે નહીં અને આવો નિર્દેશ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬ માં સમાવિષ્ટ સમાનતાના ખંડનું ઉદ્ધંધન કરે છે. વિદ્વાન એડવોકેટે એવો પણ આગ્રહ કર્યો હતો કે બંધારણ પોતે જ અનુચ્છેદ ૧૬(૪) માં પૂરી પાડવામાં આવેલ વ્યક્તિઓના ચોક્કસ જૂથની તરફેણમાં અનામત પૂરી પાડે છે તે સિવાયના કેસો સિવાય, અન્ય કોઈ પદ્ધતિ દ્વારા અનામત હોઈ શકે નહીં અને બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સની તરફેણમાં ક્વોટા પૂરો પાડવો એ તેમની તરફેણમાં અનામત સમાન છે, જે બંધારણીય રીતે અનુમતિપાત્ર નથી. વિદ્વાન એડવોકેટોના જણાવ્યા અનુસાર, બઢતી કેડરમાં જ ક્વોટા નક્કી કરવો એ ભેદભાવપૂર્ણ છે અને આ કોર્ટનો મુરુગેસન, [૧૯૯૩] ૨ એસ.સી.સી. ૩૪૦ નો નિર્ણય હાલના કેસની હકીકતો અને સંજોગોને લાગુ પડશે નહીં.

બીજી તરફ, સામવાળા-બોર્ડ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી વી.એ. બોબડેએ રજૂઆત કરી હતી કે ડિસેમ્બર, ૧૯૭૩ માં નિયમોની શરૂઆતથી જ, ડિપ્લોમા ધારક સીધી ભરતી કરાયેલા અને બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ સાથે અલગ વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો છે અને આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની કેડરમાં આવા લાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે હંમેશા જગ્યાઓની ચોક્કસ ટકાવારી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી છે, જો કે કેડરની સંખ્યા અને આવા બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સની બઢતીની તકોના આધારે સમયાંતરે સદર ક્વોટામાં વધારો કરવામાં આવ્યો છે અને આ પરિસ્થિતિ હોવાને કારણે, સદર નિયમ રદ કરી શકાય નહીં. શ્રી બોબડેના જણાવ્યા અનુસાર, સદર નિયમ પોતે જ યોગ્ય જોગવાઈઓ દ્વારા લાયકાત ધરાવતા ડિપ્લોમા ધારક જૂનિયર એન્જિનિયર્સ અને બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ વચ્ચે સમાનતાને સંતુલિત કરે છે, કારણ કે ડિપ્લોમા ધારક જૂનિયર એન્જિનિયર માટે, આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર બઢતીની વિચારણા માટે જૂનિયર એન્જિનિયર તરીકેની માત્ર સાત વર્ષની સેવા પૂરતી છે, જ્યારે બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સના કિસ્સામાં, તે બાર અને પંદર વર્ષની સેવા છે, જે જરૂરી છે. નિયમ બનાવનાર સત્તાધિકારીએ તેઓ બધા જૂનિયર એન્જિનિયર તરીકે કામ કરી રહ્યા હોવાની હકીકત હોવા છતાં આ શરત નિર્દિષ્ટ કરી છે. શ્રી બોબડેના જણાવ્યા અનુસાર, સદર નિયમ પોતે જ

ડિપ્લોમા ધારક લાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ અને મેટ્રિક પાસ બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સને અલગ રીતે ગણે છે, જે સ્પષ્ટપણે તેમની સંબંધિત લાયકાત પર આધારિત છે અને આવો ભેદભાવપૂર્ણ વ્યવહાર અનુમતિપાત્ર છે અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરતો નથી, જેવું કે આ કોર્ટે મુરુગેસન, [૧૯૯૩] ૨ એસ.સી.સી. ૩૪૦ તેમજ એસ.એન. દેશપાંડે વિ. મહારાષ્ટ્ર આઈ.ડી. કોર્પોરેશન, [૧૯૯૩] (સપ્લી.) ૨ એસ.સી.સી. ૧૯૪ ના કેસમાં ઠેરવ્યું છે. શ્રી બોબડેએ એવો પણ આગ્રહ કર્યો હતો કે બે સિનિયોરિટી લિસ્ટ રાખવાનો નિર્દેશ દેખીતી રીતે તેમની મૂળભૂત લાયકાતના આધારે આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર બઢતી માટેના અલગ ક્વોટાની જોગવાઈઓ પર આધારિત છે અને આવા નિર્દેશનો હેતુ સમાન લોકો વચ્ચે સ્પર્ધા કરાવવાનો છે અને આ બંધારણ હેઠળ અનુમતિપાત્ર છે. શ્રી બોબડેના જણાવ્યા અનુસાર, ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી માટે ફીડર કેડરમાં ઉપલબ્ધ વ્યક્તિઓની વિવિધ શ્રેણીઓ માટે ક્વોટા પૂરો પાડવો એ માત્ર અનુચ્છેદ ૧૬(૧) માં સમાવિષ્ટ સમાન તકની ગેરંટીને અસરકારક બનાવે છે અને આવી જોગવાઈને અનુચ્છેદ ૧૬(૪) હેઠળ કલ્પના કરાયેલ અનામત તરીકે ગણી શકાય નહીં. વિદ્વાન એડવોકેટે એવો આગ્રહ કર્યો હતો કે એમ્પ્લોયરની એ ફરજ છે કે તે જુએ કે ચોક્કસ તબક્કે સ્થિરતા ટાળવામાં આવે, જો શક્ય હોય તો, જે વહીવટીતંત્ર માટે અનુકૂળ છે અને તે મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને, કાર્યક્ષમ સેવા સુનિશ્ચિત કરવા માટે ક્વોટા નક્કી કરવો એ એમ્પ્લોયર માટે નક્કી કરવાની

નીતિનો વિષય છે અને જ્યાં સુધી નિર્ણય મનસ્વી કે અતાર્કિક ન હોય ત્યાં સુધી કોર્ટ તેમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકે નહીં, અને તેથી ટ્રિબ્યુનલનો બહુમતી ચુકાદો અકાટ્ય છે.

અમે હરીફ રજૂઆતોની ચોકસાઈની તપાસ કરીએ તે પહેલાં, અમારા માટે એ નોંધવું યોગ્ય રહેશે કે ઇલેક્ટ્રિસિટી (સપ્લાય) એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ, હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ રેગ્યુલેશન (જૂનિયર એન્જિનિયરની જગ્યા પર ભરતી અને બઢતી સંબંધિત) નામના નિયમોનો એક સેટ બનાવવામાં આવ્યો છે અને આ નિયમોમાં સમયાંતરે સુધારા કરવામાં આવ્યા છે પરંતુ આવા સુધારાઓ માત્ર વિવિધ શ્રેણીના લોકો માટે ઉપલબ્ધ જગ્યાઓની ટકાવારી બદલવા પૂરતા જ છે. હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ ઇલેક્ટ્રિસિટી (સપ્લાય) એક્ટની કલમ ૭૯(સી) અને કલમ ૧૫ હેઠળ મળેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સ અને તેથી ઉપરની જગ્યાઓ માટે ભરતી અને બઢતી નિયમો બનાવ્યા છે અને સદર નિયમોએ પણ શરૂઆતથી જ નિર્દિષ્ટ વર્ષોની નિયમિત સેવા ધરાવતા બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે જગ્યાઓની ચોક્કસ ટકાવારી પૂરી પાડી છે. આમ બોર્ડની શરૂઆતથી જ, આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની કેડરમાં બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે ક્વોટા નક્કી કરવામાં આવ્યો છે. હાલની અપીલોમાં ઉઠાવવામાં આવેલા કાયદાના પ્રશ્ન પર નિર્ણય કરતી વખતે

ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ હેઠળ એન્જિનિયર્સની સેવાની રચનાના ઉપરોક્ત ઇતિહાસને ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ.

હાલની અપીલોમાં ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવેલી હકીકતો અને ઉઠાવવામાં આવેલી રજૂઆતો પરથી, ખરેખર નીચેના પ્રશ્નો અમારી વિચારણા માટે ઉભા થાય છે:

(૧) જૂનિયર એન્જિનિયર્સની ફીડર કેડર બે ભરતી સ્ત્રોતોમાંથી ભરવામાં આવી હોવાથી, એક સીધી ભરતી દ્વારા લાયકાત ધરાવતા ડિપ્લોમા ધારકો દ્વારા અને બીજી બઢતી દ્વારા બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ આઈ.ટી.આઈ. પ્રમાણપત્ર ધારકો દ્વારા, શું આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર બઢતીની બાબતમાં તેમના માટે અલગ વિચારણા થઈ શકે છે અને શું આવી અલગ વિચારણા કોઈ બંધારણીય આદેશનું ઉલ્લંઘન કરે છે?

(૨) બઢતી કેડરમાં ક્વોટા પૂરો પાડવો, શું તેને અનુચ્છેદ ૧૬(જ) ના અર્થમાં અનામત કહી શકાય અને તે રીતે શું તેને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(જ) નું ઉલ્લંઘન કરતું ઠેરવી શકાય?

(૩) વહીવટી કાર્યક્ષમતા ધ્યાનમાં લેવા જેવી બાબત હોવાથી, જો કે મુરુગેસનમાં ઠેરવ્યા મુજબ શૈક્ષણિક લાયકાતના આધારે બઢતી ક્વોટામાં

જગ્યાઓની ચોક્કસ ટકાવારી રાખવાની છૂટ હોઈ શકે છે, પરંતુ જ્યારે આવો ક્વોટા ફીડર શ્રેણીમાં બિનલાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટે હોય ત્યારે શું તેને અનુરોધ ૧૪ અને ૧૬ નું ઉદ્ધંધન કરતું ઠેરવી શકાય?

જ્યાં સુધી પ્રથમ પ્રશ્નનો સંબંધ છે, એ વાત કોઈ શંકા વિના સાચી છે કે આ કોર્ટના અગાઉના નિર્ણયો રોશન લાલ ટંડન, [૧૯૬૮] ૧ એસ.સી.આર. ૧૮૫ અને મર્વિન કાઉટિન્હો, [૧૯૬૬] ૩ એસ.સી.સી. ૬૦૦ માં, આ કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે એકવાર સીધી ભરતી થયેલા અને બઢતી મેળવનારાઓને એક કેડરમાં સમાવી લેવામાં આવ્યા પછી, તેઓ એક વર્ગ બનાવે છે અને ઉચ્ચ ગ્રેડમાં વધુ બઢતીના હેતુ માટે તેમની વચ્ચે ભેદભાવ કરી શકાય નહીં. પરંતુ આ અભિપ્રાય પાછળથી ત્રિલોકી નાથ ખોસા, [૧૯૭૪] ૧ એસ.સી.સી. ૧૯ ના બંધારણીય બેંચના નિર્ણયમાં સ્વીકારવામાં આવ્યો નથી. ઉપરોક્ત કેસમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં સીધી ભરતી થયેલા અને બઢતી મેળવનારાઓને સામાન્ય વર્ગમાં સંકલિત કરવામાં આવ્યા હોય ત્યાં પણ, ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતીના હેતુ માટે શૈક્ષણિક લાયકાતના આધારે વર્ગીકરણ કરી શકાય છે. આ કોર્ટ દ્વારા ત્રિલોકી નાથમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે શૈક્ષણિક અથવા તકનીકી લાયકાતને આધારે બઢતીની બાબતોમાં વર્ગીકરણ એ કાયદાકીય નિર્ધારણની બાબત છે અને આપું વર્ગીકરણ અનુમતિપાત્ર છે સિવાય કે તે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ જ અન્યાયી જણાય અને વર્ગીકરણ પર સવાલ ઉઠાવનાર પક્ષ પર કોર્ટ સમક્ષ જરૂરી સામગ્રી રજૂ કરીને એ દર્શાવવાની જવાબદારી છે કે સદર વર્ગીકરણ

અયોગ્ય છે અને અનુચ્છેદ ૧૬ નું ઉલ્લંઘન કરે છે. તે સંદર્ભમાં કોર્ટે વધુમાં અવલોકન કર્યું કે ભેદભાવ એ વર્ગીકરણનો સાર છે અને તે સમાનતાની બંધારણીય ગેરંટીનું ઉલ્લંઘન ત્યારે જ કરે છે જ્યારે તે અયોગ્ય આધાર પર આધારિત હોય અને તે પરિસ્થિતિ હોવાને કારણે, આવું વર્ગીકરણ અયોગ્ય છે અને તેના કથિત ઉદ્દેશ્ય સાથે કોઈ તાર્કિક સંબંધ ધરાવતું નથી તે પ્રસ્થાપિત કરવાની જવાબદારી સદર વર્ગીકરણ પર સવાલ ઉઠાવનાર પક્ષની રહેશે. જરૂરી વિગતો પૂરી પાડવાના અભાવે, એવું અર્થઘટન કરવું જોઈએ કે ગેરકાયદેસર ભેદભાવની દલીલનો કોઈ આધાર નહોતો. ત્રિલોકી નાથમાં, સાવચેતીનો એક શબ્દ સૂચવવામાં આવ્યો છે કે વર્ગીકરણ કરવાનો અધિકાર નોંધપાત્ર નિયંત્રણોથી ઘેરાયેલો છે. વર્ગીકરણ સાચા અર્થમાં સમાન જૂથમાં સમાવિષ્ટ વ્યક્તિઓને તે જૂથમાંથી બહાર રહી ગયેલી વ્યક્તિઓથી અલગ પાડતા નોંધપાત્ર તફાવતો પર આધારિત હોવું જોઈએ અને આવા વિભિન્ન લક્ષણો પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે ન્યાયી અને તાર્કિક સંબંધ ધરાવતા હોવા જોઈએ અને ન્યાયિક ચકાસણી માત્ર એ વિચારણા સુધી વિસ્તરે છે કે શું વર્ગીકરણ વ્યાજબી આધાર પર આધારિત છે અને શું તે ધ્યાનમાં રાખેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે સંબંધ ધરાવે છે. તે વર્ગીકરણના આધારે સૂક્ષ્મ કે ગાણિતિક મૂલ્યાંકન કરવા સુધી વિસ્તરી શકે નહીં. ત્રિલોકી નાથમાં, કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે રોશન લાલનો કેસ એવા પ્રસ્તાવ માટે કોઈ સત્તા નથી કે તેઓ વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી લેવામાં આવ્યા હતા તે સિવાયના અન્ય કોઈ આધારે બઢતીના હેતુ માટે વર્ગીકરણ થઈ શકે નહીં.

ત્રિલોકી નાથ, આ રીતે મર્વિન કાઉન્ટિન્હો અને રોશન લાલ ટંડન બંને અગાઉના નિર્ણયોને અલગ પાડે છે. ત્રિલોકી નાથનું મુરુગેસનમાં પાલન કરવામાં આવ્યું છે, જ્યાં આ કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે વહીવટીતંત્રની કાર્યક્ષમતા અને અન્ય સુસંગત સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, ફીડર શ્રેણીમાં ઓછી લાયકાત ધરાવતા લોકોની બઢતીની તકને મર્યાદિત કરવાનું નિયમ બનાવનાર સત્તાધિકારી માટે ખુલ્લું રહેશે. મુરુગેસનમાં, કોર્ટે ગ્રેજ્યુએટ એન્જિનિયર્સની તરફેણમાં બઢતીની બાબતમાં ક્વોટાને માન્ય રાખ્યો હતો. એ નોંધવું જરૂરી છે કે મુરુગેસનમાં, કોર્ટે પંજાબ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, [૧૯૮૬] ૪ એસ.સી.સી. ૬ ૧ ૭ ના અગાઉના નિર્ણયને રદ કર્યો હતો જેને અબ્દુલ બશીરના કેસ, [૧૯૮૯] સપ્લી. ૨ એસ.સી.સી. ૩૪૪ માં અલગ તારવવામાં આવ્યો હતો. શ્રી સુબ્રમણ્યમની રજૂઆત કોઈ શંકા વિના એવી છે કે વહીવટીતંત્રની કાર્યક્ષમતાને ધ્યાનમાં રાખીને લાયકાત ધરાવતા લોકોની તરફેણમાં વર્ગીકરણ થઈ શકે છે પરંતુ બિનલાયકાત ધરાવતા લોકો માટે ક્વોટા પૂરો પાડવાની પદ્ધતિમાં વર્ગીકરણ વહીવટીતંત્રના હિતમાં હોવાનું માની શકાય નહીં અને તેથી, મુરુગેસનના સિદ્ધાંતો પર તેને ટકાવી શકાય નહીં. અમે અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન એડવોકેટની આ રજૂઆત સ્વીકારવા અસમર્થ છીએ. એકવાર વર્ગીકરણ અનુમતિપાત્ર હોય, ભલે ફીડર શ્રેણી એક જ હોય, જ્યારે સદર વર્ગીકરણ ભેદભાવપૂર્ણ હોવાના કારણે પડકારવામાં આવે, ત્યારે જ્યાં સુધી વર્ગીકરણ પર સવાલ ઉઠાવતી વ્યક્તિઓ દ્વારા પૂરતી સામગ્રી રજૂ કરવામાં ન આવે અને પ્રસ્થાપિત કરવામાં ન આવે કે તે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ જ અન્યાયી છે, ત્યાં

સુધી ત્રિલોકી નાથમાં અવલોકન કર્યા મુજબ, કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે ન્યાયી ઠરશે કે ગેરકાયદેસર ભેદભાવની આવી દલીલનો કોઈ આધાર નહોતો. ઉપરોક્ત ઢ્રષ્ટિકોણથી જ્યારે હાલના કેસમાં પ્લીડીંગ્સની તપાસ કરવામાં આવે છે, ત્યારે અમને સીધી ભરતી થયેલા ડિપ્લોમા ધારક જૂનિયર એન્જિનિયર્સ એવા અપીલકર્તાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી ભેદભાવની દલીલને ટેકો આપવા માટે કોઈ સામગ્રી મળતી નથી. હાલના કેસમાં, સમયાંતરે નિયમોની તપાસ કરવામાં આવતા, તે અસ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે શરૂઆતથી જ, બિનલાયકાત ધરાવતા બઢતી મેળવનાર જૂનિયર એન્જિનિયર્સની તરફેણમાં બઢતી માટે ક્વોટા પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે, જો કે સમયાંતરે ક્વોટામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે અને આવો ક્વોટા પૂરો પાડતી વખતે, જૂનિયર એન્જિનિયર તરીકેનો લાંબો અનુભવ બઢતી માટે પાત્ર બનવાનો આધાર રહ્યો છે. કથિત ભેદભાવના પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે, શરૂઆતથી જ સેવાના ઇતિહાસમાં આવો ક્વોટા પૂરો પાડવો એ પણ કોર્ટ માટે એક સુસંગત બાબત છે. તે સિવાય જ્યારે ફીડર શ્રેણી પોતે જ સીધી ભરતી થયેલા ડિપ્લોમા ધારકો અને બઢતી મેળવનાર બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ ઉમેદવારો દ્વારા ભરવામાં આવે છે અને જો આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની બઢતી કેડરમાં આવા બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ ઉમેદવારો માટે કોઈ ક્વોટા પૂરો પાડવામાં ન આવે તો તેઓ તે તબક્કે સ્થિર થઈ શકે છે જે વહીવટીતંત્રના હિતમાં રહેશે નહીં. જો નિયમ બનાવનાર સત્તાધિકારી આવી સ્થિરતાને ધ્યાનમાં લઈને, આવા બિનલાયકાત

ધરાવતા બઢતી મેળવનાર જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે ક્વોટા પૂરો પાડે છે, તો તેને કોઈ બંધારણીય આદેશનું ઉલ્લંઘન કરતું માની શકાય નહીં અને બીજી તરફ તે મુરુગેસનના ગુણોત્તરમાં આવશે. તેથી, અમારા ગંભીર અભિપ્રાય મુજબ, આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સની જગ્યા પર બઢતીની બાબતમાં બઢતી મેળવનાર બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે અલગ વિચારણા થઈ શકે છે અને તેમની માટે ક્વોટા પૂરો પાડતા વાદગ્રસ્ત નિયમને અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરતો માની શકાય નહીં.

જ્યાં સુધી બીજા પ્રશ્નનો સંબંધ છે, અમે શ્રી સુબ્રમણ્યમની એ રજૂઆત સાથે સહમત થવા માટે તૈયાર નથી કે ક્વોટા પૂરો પાડવો એ અનામત સમાન છે. અનુચ્છેદ ૧૬ જાહેર રોજગારીની બાબતોમાં તકની સમાનતા સાથે સંબંધિત છે અને અનુચ્છેદ ૧૬(જ) રાજ્યને નાગરિકોના કોઈપણ પછાત વર્ગની તરફેણમાં નિમણૂકો અથવા જગ્યાઓ માટે અનામત રાખવાની જોગવાઈ કરવાની સત્તા આપે છે, જેઓનું રાજ્યના મતે રાજ્ય હસ્તકની સેવાઓમાં પૂરતું પ્રતિનિધિત્વ નથી. આ કોર્ટે ઇન્દિરા સાહનીના કેસમાં ઠેરવ્યું છે કે બઢતીની જગ્યાઓ પર આવું કોઈ અનામત અનુમતિપાત્ર નથી અને સદર નિર્ણયમાંથી બહાર આવવા માટે બંધારણ (સત્યોત્તેરમો સુધારો) એક્ટ દ્વારા અનુચ્છેદ ૧૬(જએ) ઉમેરવામાં આવ્યો છે. પરંતુ અમે એ સમજવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છીએ કે બઢતીની જગ્યામાં કર્મચારીઓની ચોક્કસ શ્રેણી માટે ક્વોટા પૂરો પાડવો એ અનુચ્છેદ ૧૬(જ) ના કાર્યક્ષેત્રમાં અનામત કેવી રીતે ગણી શકાય. સેવાના કાયદાશાસ્ત્રમાં ક્વોટા પૂરો

પાડવો એ નવું નથી અને જ્યારે પણ ફીડર શ્રેણી પોતે જ વ્યક્તિઓની વિવિધ શ્રેણીઓ ધરાવતી હોય અને જ્યારે તેઓને કોઈપણ બઢતી માટે ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે એમ્પ્લોયર દરેક શ્રેણી માટે ક્વોટા નક્કી કરે છે જેથી બઢતી કેડર સમાન રીતે સંતુલિત રહે અને સાથે સાથે ફીડર શ્રેણીમાં પ્રત્યેક શ્રેણીની વ્યક્તિઓને બઢતી માટે વિચારણા કરવાની તક મળે. આ એક રીતે વહીવટીતંત્રના વ્યાપક હિતમાં પણ છે જ્યારે તે એમ્પ્લોયર છે, જે બઢતી કેડરમાં જગ્યાઓની ટકાવારી નક્કી કરવા માટે સૌથી વધુ યોગ્ય છે, જે વ્યક્તિઓની વિવિધ શ્રેણીઓ માટે ફાળવી શકાય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો આ જોગવાઈ વાસ્તવમાં અનુચ્છેદ ૧૬(૧) માં સમાવિષ્ટ બંધારણીય આદેશને અસરકારક બનાવે છે, કારણ કે તે રોજગાર સંબંધિત બાબતોમાં તકની સમાનતા પ્રદાન કરશે અને ફીડર શ્રેણીમાં વ્યક્તિઓની ચોક્કસ શ્રેણીનો બઢતી મેળવવા માટેનો ઈજારો રહેશે નહીં. તેથી, બઢતી કેડરમાં ક્વોટા પૂરો પાડતી વખતે બંધારણીય અનુચ્છેદ ૧૬(૪) ની જોગવાઈનું કોઈ ઉલ્લંઘન થતું નથી, કારણ કે અમારા મતે તે અનામત સમાન નથી.

જ્યાં સુધી ત્રીજા પ્રશ્નનો સંબંધ છે, જો આ કોર્ટ દ્વારા મુરુગેસનમાં ઠેરવ્યા મુજબ શૈક્ષણિક લાયકાતના આધારે જગ્યાઓની ચોક્કસ ટકાવારી રાખવાની છૂટ હોય, તો અમે એ સમજવામાં ખરેખર નિષ્ફળ રહ્યા છીએ કે એમ્પ્લોયર અથવા નિયમ બનાવનાર સત્તાધિકારીને બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ બઢતી મેળવનાર જૂનિયર એન્જિનિયર્સની તરફેણમાં ચોક્કસ ટકાવારી ફાળવવાથી શા

માટે વંચિત રાખવામાં આવે. નિયમ પૂરો પાડે છે કે આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની કેડરમાં ૪૬% બઢતી ક્વોટામાંથી, ૨૮% લાયકાત ધરાવતા ડિપ્લોમા ધારક જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે ઉપલબ્ધ રહેશે અને ૮% બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ માટે, ૬% એ અને બી પાસ કરનારાઓ માટે અને ૪% ડ્રાફ્ટ્સમેન માટે રહેશે. શ્રી સુબ્રમણ્યમના જણાવ્યા અનુસાર એ અને બી તથા ડ્રાફ્ટ્સમેન માટે ઉપલબ્ધ ક્વોટા આ કોર્ટના ત્રિલોકી નાથ અથવા મુરુગેસનના નિર્ણયના કાર્યક્ષેત્રમાં આવી શકે છે, પરંતુ સામવાળા- બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એન્જિનિયર્સ નહીં કે જેમની તરફેણમાં ૮% ક્વોટા નક્કી કરવામાં આવ્યો છે. અમે વિદ્વાન એડવોકેટની આ રજૂઆત સ્વીકારવા અસમર્થ છીએ. આ તબક્કે એ નોંધવું જરૂરી છે કે જ્યાં સુધી બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સનો સંબંધ છે, તેમાંથી જેઓ આઈ.ટી.આઈ. લાયકાત ધરાવે છે તેઓ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સ તરીકે બઢતી માટે પાત્ર બનવા માટે ગ્રેડમાં બાર વર્ષની સેવા ધરાવતા હોવા જોઈએ અને જેઓ માત્ર મેટ્રિક પાસ છે અને આઈ.ટી.આઈ. લાયકાત વિનાના છે, તેઓ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર બઢતી માટે પાત્ર બનવા માટે ગ્રેડમાં પંદર વર્ષની સેવા ધરાવતા હોવા જોઈએ. આ બિનલાયકાત ધરાવતા જૂનિયર એન્જિનિયર્સને બઢતી દ્વારા જૂનિયર એન્જિનિયર્સની કેડરમાં લાવવામાં આવ્યા છે અને મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં તેઓ વધુમાં વધુ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર્સ તરીકે નિવૃત્ત થવાની આકાંક્ષા રાખી શકે છે. જો નિયમ બનાવનાર સત્તાધિકારી એવું

માને છે કે જૂનિયર એવિજનિયરના તબક્કે સ્થિરતા વહીવટીતંત્ર માટે અનુકૂળ રહેશે નહીં અને બઢતી કેડરમાં ક્વોટા પૂરો પાડીને તેમના માટે બઢતીનો માર્ગ પૂરો પાડે છે અને સેવાનો ઇતિહાસ પોતે જ દર્શાવે છે કે આવી જોગવાઈ શરૂઆતથી જ કરવામાં આવી છે, તો અમે તેમાં કોઈ બંધારણીય ઉદ્દંધન જોતા નથી, જેથી આ કોર્ટ દ્વારા તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવે. તેથી, અમને આ મુદ્દે શ્રી સુબ્રમણ્યમની રજૂઆતમાં કોઈ તથ્ય જણાતું નથી અને અમારા ગંભીર અભિપ્રાય મુજબ બિનલાયકાત ધરાવતા મેટ્રિક પાસ જૂનિયર એવિજનિયર્સની તરફેણમાં પણ, બઢતીની જગ્યામાં ક્વોટા પૂરો પાડવા માટે કોઈ અવરોધ નથી.

ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિમાં, આ અપીલો નિષ્ફળ જાય છે અને ફગાવી દેવામાં આવે છે.

બી.એસ.

અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી.

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.